

Et Bryllup i Thyland

(Egnens sprog t).

Ved TORSTEN BALLE.

Forfatteren S. Chr. Overgaard var Lærer i Gettrup 1869-95, født i Sennels 1845. Stykket har Evald Tang Kristensen faaet trykt i "Jylland" 1892 S. 371 ff. med Titlen "En Hyrt i Ty". E. T. K. skriver, at han "har maattet gjøre betydelige Ændringer", og at han "selvfølgelig(!) aldeles har maattet forlade dets Bogstavering". Skønt E. T. K. angiver, at "Udtalen stadig har været min Rettesnor ved Bogstaveringen", synes det dog, som om Udtalen snarere er E. T. K.s end Thyboernes. Han skriver f. Eks. *Kowwen, gowe, Mower*, for *Kone, gode, Mor*, og *trej, flejer, Stejeg*, for *tre, flere, Steg*, ligesaa *køjer* og *Køjjren* for *kørt* og *Køren*. Han mener, at *Pedersen* udtales *Pejesen* o. s. v.

Da det vilde være interessant at faa Stykket trykt med en god Udtalebetegnelse, har jeg eftersøgt det originale Manuskript. Det viste sig, at det som formodet var indgaaet i "Dansk Folkemindesamling", som velvilligst har udlaant det, hvorfor jeg her bringer "D. F." min bedste Tak. Originalen var saa god, at jeg ikke har nænnet at rette dens Udtalebetegnelse. Den har f. Eks. for de ovennævnte Ord:

Kuen, gue, Mur, tri, flier, Stieg, kyr, Kyren og Pesen. Det kunde ogsaa ses, at E. T. K. flere Steder havde læst forkert, saaledes *Præjjstkoon* for *Præjstkvon*, *Kort* for *Kvot*.

Jeg tror, de fleste Thyboer vil kunne læse Stykket. I Originalen er der over nogle Ord ved Hjælp af Accenter angivet, om Stavelsen skulde være lang eller kort, men dels er denne Angivelse tilføjet senere, dels er den meget ufuldstændig og desuden vanskelig at trykke, saa jeg har udeladt den, idet det har vist sig, at Stykket kan læses uden.

Opriindelig var Overskriften "Et bryllup i Sydthy", saa, Udtalen er vel tænkt som gettrupsk. Det kan dog tænkes, at Forfatterens "nordlandske" Moderdialekt har paavirket Stykkets Stavemaade, ligesom det et Par Steder kan spores, at Forfatteren er "belæst". Stavemaaden er ikke konsekvent, men det er Folkesproget jo heller ikke, idet et Ord udtales forskelligt efter dets Betoning og Stilling. Om Ordet *Hyrt* eller vel rigtigere *Hyt*, da det udtales *hyt* eller *hyts*, der er senere indføjet i Manuskriptet i Stedet for et andet Ord, vistnok *gild*, meddeler en, der er født i Gettrup, at det betyder et Gilde, et "Skrald" og ikke særligt et Bryllup. Ordet, som sikkert er en Forkortelse af Højtid som sønderjydske Høtti, er ikke almindelig i Thy. I øvrigt indeholder Stykket en Rigdom af gamle Ord og Ordforbindelser. Man maa være Stykkets Forfatter taknemlig for, at de ved hans Arbejde er blevet bevaret.

"Gu mår! Kræn Kræn, no så do er kommen fræ hyrt?"

"Gu mår! Pi Pesen, ja to da er æ osse de."

"No? to hvant gik' ed? va dæ nøj spel ve' ed'? Læ mæ fo en rele beskryvels øver æ bojl."

"Ja, to hvans! to ka do ha nøj spel å 'ed, så ka æ gjar fotæl dæ, hudden de gik til, lig fræ den jen end å te den ajen.

Si kons no, fale! De va jo sist frejgå, dæ va hyrt te Kræn Volsens, som do jo nok vedd. Han fæk si datter Kjen Krænster gyvt mæ hans brors søn Lavst Lajsen.

Å to hvans, to da de ju va rig folk de hob, så ku Kræjsten nok stå ve å gyr en villele gild mæ hans jennest datter.

Si no haj e kokkekvon, e gråndkok å di ajer ju i flir dav hat trânt mæ å båg å brøgg å slagt smokretter, bodde gjes å ænner å høn's å hvans de no ku træf se, å da e bojlfolk va ben en ottesti, far e bojl sku vær, så kam di ju mæ senning, jen mæ en løvteng star end en ajn.

Da frejgå no kam, så va dæ ju sânter en kysuv, lig fræ æ mårstån å, å da e klok bløv henve ott, møt e spelmænd begge tov - foræjsten tov gue spelmænd, ka do trov, de æ får å søn; di hår møj a fotjen, fu dær æ olle nøj dans nuster, enten ve hyv helle lav, enten de så æ opskor, yvlbojl, bal heller hvans, te de no ka slomp se, udden Ajs Krestjan å hans søn æ mæ å ska spel.

Nodeda! Så fæk di da nøj å ed å drek å hjalp nøj krom teræt, å da e klok va henve ti, så begynd di føst vuvn å kom. Olle så snår narrest di e gor, far e spelmænd ud a e dar å stov pæn nok væjsten te en å tut, da e vuvn kyr end i e gor, den jen i en huen, den ajn i en klanett.

Så sor e gjæjster va val kommen endnen e uddedar i e gång, så bløv di tån imud mæ brændvin å rom, å gammel vin te e kvindfolk å Øl å skjænkbrø å smokagger. Da dæ var sammelt nur fo vuvn, så bløv di (de vel da sej e folk, dæ va o 'em) sotte te e bovri e stuestov fur å fo nøj å ed te dje frokost; - å! no haj æ næ glæmt, te di fæk da kafe alleføst epo ræneng, to de fustå se siel!

Hør ekons no, fale! da di no haj ædt å drokken en stød a di hær gue såger: smørrebrø mæ old slavels kyd å vust te, egkagger å kovrenger, fesk å nøj stieg, så gik di ju å snakket å slov drant en ståns ti, te di ajer, dæ va kommen, haj fot nøj å ed. Så fæk di kafe hvæjen, men di sist dæ va kommen, di ku knap fo stånj te å fo nøj i et lyv, fa di sku aste, fo de va po e hyv ti, da di sku væ ve e kjerck klokken haltøl, men no va e klok allere bløven lånt øver ølle, å de vil jo ta en stans ti å val nærrer halajen, endnen di ku blyv færre å kom te kyren å e gor. No skuld dæ ju passes po, te di hvæ jen, nå di kam po e vuvn heller i e gor da, fæk en dram å en drøk øl å en skjænkbrø.

Emmelemol kam di da a ste, ilival de tov ti; fu da no e brojefolk å dje foræller å e spelmænd å e brojepigger da alleføst va kyr, så vil den jen ett kyr først å den ån ekki heller. Nodeda! ja to ennele kam di ju da te kyren, sejs rien å sejsten atten vuvn, å de gik ju rask te e kjerck ætter. Men e rien va nær kommen skidt aste, fur di haj hotte nær ett fot se vænd den triddi gång, da di skuld imud e vuvn.

Sa gik di da end i e kjerck, e spelmænd blæsen i fur å, de fustå se! å dær bløv di vied, men rår var 'ed å hør o, især når e spelmænd blæst te e sang. Hvans e præjst så te dem, ka æ ett hov, heller ett ku æ svå val hør ed, fur æ sod nøj næjle i e kjerck, å e præjst va nøj skit tålen, som han hå væt hvæ tagen i lången ti.

Så bløv di da gyvt, å glå va di val sajt, ilival de sku dæ snår engen si epo dem, fu di hverken smilt te hinån helle kjærrestres nøj, de stanj e bojl vår, te dæ va nur dæ so, men di haj da gon å væt kjærrester i en femmesejs or.

No gik ed da ijen i jen suvtrav hjemaj fræ kjerck. E kusk slov skrald mæ dje pisk nok så profos. Så sor di så kam hjem, bløv di da ben ”valkommen fræ kjerck” å ”teløk” å folk bløv tån imued i e uddedar mæ brændvin å brø, lissom da di kam åm e mår, å engen fæk lov å kom endnen e dar far en haj fot si skjænk. Di næjst grajlefolk tov så hjem en stød.

Tri stanj helle sånter ve de lav ætte di va kommen fræ kjerck, skuld folk da te bovr å ha ojn. I den mellemstånj haj di ju gon å slonnered å præted å røjt nøj tobak, fot kafe en gång å va bløvn skjænked i vessomda. No kam e dejn å folk så møj pæn, te di sku væ så gue å sæt se te bovr i e stustov. Dæ va dækked fir lang bovr, fu Kræn Volsen hår en stur stustov. E brojepar å e præjstkvon å den gammel dejnkvon va da snår bost, lissedan e brojekvonne å e brojepiger, men de tov enda nøj ti, endnen di ajer bløv sot. E kvendfolk var især krodden å fo gjent te ’ed, fu den jen vild ett sej ovest å den ån ekki heller.

Nodeda! Ennele bløv di da sot. E sop kam po e bovr, å e dejn rest se å så: ”Så ville vi læse et par ord”, å så tov han te ur: ”Vort måltid vi beslutte nu –“ o. s. v. Så begynd folk å hov i se, fu di va ju no bløven bondsulten, di flejst a dem da. De tov ju en fi stånj, endnen di fæk åedt; men så va di osse så fumæst, manne jen, å mæ en mav så pommer å så trend, te jen ku knæk en lus po ’en. Dæ skuld da osse en orlig sæk te fur å rom nøj a hvæ slav a di manne rætter, fu først fæk di sop, så sopkyd mæ peberruddeppels, så fæk di fesk å så stieg, å så røgrød å hvidgrød (di va da helles a rismiel) mæ flødder te di rø, å my te di hvid grød. Sa fek di da ennele kåg mæ gammel vin te e kvendfolk å rom te e Kålfolk. A kåg va dæ da tri-fir slaver, men to de bløv dæ da ett edt svå møj å, fu hvæ pot ju, som skik å brov er, si bojlgodt i si lomkle fur å ta ed mæ hjem te e bar heller e tjennestfolk. Ja, to e kålfolk ga ju e kvendfolk djes, da di ju ett vild ha e kåg i dje lom. Så takked e dejn fu mad å så løst han en bovrøn op å så en ræms åm, hvølæng folk sku blyv ve e bojl å hvafu gjævter di sku ha endno. No sang e dejn å nu fo å e gjæster dæ hæ salm: ”Vort måltid er til ende-”. Da så e dejn haj så: ”Velbekomme;“ så rest folk se frå e bovr å begynd a tak fu mad e mand å e kuen, e gofurbovrkvendfolk, e skaferer, e brojepar, e bar, e kokkekvon å te ald e gjæjster.

E skaferer å e mand kam så å bar e bovr ud å e stustov å sot em udden e dar po e brov, ajer e øgs å e tæk; e guel bløv fejed, å e spelmænd begynd å spel op. No tov e præjst e broj å e brojgom e præjstkvon, å di danst så en bette stød, men så før e Præjstfolk e brojefolk te hinån, å så danst di sammel (De ska val sajt bety, te no sku di tov dans sammel e lyv igjemmel). Så var ed først, te e dansen ret begynd. E kål tov e pigger, å mænd å kvonne va da osse mæ. Di danst så: vals å hamborre, tyrolevals, tyrolehopsa, tyrolerhamborre, jysk po næsen, skosk vals, galop, galopeng, la sjots, masfokke, dronningens livstølk., bettehamborre, bette Mætt, villeng å grød, valsefjane, Lottes dø, jen-, tov-,

tri-, fir-, fem-, sejs -, ott-, å tøl-tur bodde epo långs å i firkant. Lissedant kjøbenhavnsk sejstur, fly å gammel otmandsdans, kontra, topped høn, tetop, pot i hul, trekanted sløjf, løsting svir, mel e kakel å e væg, fandango, russiskkavaleri, Hejlesensvals, krat-Lise, Mallebrok, sprengfukirt, svejs, russisk, e fynbo, nommer syv, e grøn-jegermars, drem, syvspreng, hopsak, pervals, tri- å fir-mandsril, rændlænder, hoftur, skomågerdans – å manne flir, som æ ett ka hov lig no. Si de bløv jo nærajted ved mennæt, endnen e dansen ræt kam igång; men så bløv di ju osse læng ve. I e davlstov, bedstevot å sovkammer kam dær så nur te å spel kvot a hvem, dæ va ki å å dans. Di spelt så enten vest, tur, fied å maver, polskpas, mis, tri- hele firkvot - ja osse femkvot å flir ajer spel. Ud epo e næt ve en pas klok en tri-fir fæk hiel e fosamleng kafe; jen, tov, fir, sejs å flir kopper te hvær. Å kafeponser (kafe mæ rom i, do vedd!) bløv dæ da tøld en fæl måd i folk å. Dæ var enkelt, dæ ku læ en fjovten-sejsten støkker rend nier ajer e væst, e bril vedd, hvant di ku fo plas te ’em! Sa bløv dæ da sjongen nøj ve di hær ponser, de va ett så sær de! De va ju mjest di ong kål å nur fo ajer, å de va mjest fæderlandsk viser, di sang. Nodeda! De var i e davlstov, te e kafe bløv skjænked, for ett a fostyr di, dæ danst. Dæ ku go fræ å te, lisom di vild.

Hær var ’ed osså, te dæ bløv ædt frokost, da di va bløven færre mæ å drek kafe. No bløv folk da stelt an, en tøl-fjovten-sejsten støkker å e gång, som de no ku fo plas te. No vånked dær en gu slomp dram, e skafer lent oller mæ å jong op; så hær var engen betrøk, hvæ ku fo ald de, en ku væ bat mæ. Dæ var især en sture, tyk gammel mand, en skryvver helle brændfoved, helle hvans de no var, te han var, han ku slå en orlig slant i se, lisseval som han tov si gjævte å e kafeponser, den gång den ti var; men Do ska ett trov, te han bløv fuld, næj helesen tak! han sku nok ram måd å ett ta mir end han ku bær.

Da folk haj fot frokost hvæjen, så begynd e dans å e kvotspel ijen, som di haj sloppen. Nur a di nærest grajlefolk, dæ va ki å å vog hil e nætt, va gon hjem, å nur va kommen i sæng i e bojlgor, men di kam teste ijen, da de bløv då.

Da e klok bløv otte-ni, så kam dær en foskrække lig stur bolle pons end po e bovr i e stustov, å så begynd e ponsdrekken; olle så sor bløv e fad tæmmed, far en bløv føldt ijen i en javhast. Så bløv dæ sjongen sang å viser, å e sme haj skjævte en vis, som han sang. Den va olle så skidt, men Kræn Volsen, dæ no ett godt ka spændes mæ e sme, dæ nåk osse, kaskise! ær nøj en styv kannis, bløv vre po e sme, fu de, te dæ stov nøj åm Kræjstens manne pæng å hans stud. Æ ka no ett hov e vis, men de ka val osse gy lig møj.

Hør ekkons no, fale! Sa bløv dæhær ponsdrekken da ve en gue stød, de va ett så sær. E kvendfolk fæk osse pons, men de var å en ajn slav, å hvem dær ett vild ha pons, ku fo kafe heller te. Om de va dengång, te e kvendfolk fæk sokkelade, ka æ snår ett hov, men jov de va nok! Si no va dæ ju nur å e kålfolk, dæ bløv nøj svirend, men fuld va dæ da engen dæ bløv, te æ trover. Sa vrøvlt di da op å e veg å nier å e stolper, sang å va så val tepas, te de va en løst. Dæ va osse en bøjker, Vellom Trøvsen hier han nok; da ret en speddelsk knejt å en konstig trejring å hør epo. Han gjov den gammel skryvverkun så gal, te de va en løst, fur han fæk fat po en hus a hinnes, hon hån hat a mæl ætter (hon haj hinner bendværk mæ, ska æ sej dæ!) å den gik han å gjov nøj komerri mæ å vild ha hat fuld a pons (han vest foræjsten nåk ett, hvis e hus var). Mur bløv da gal i hinne skrald, å de gjov ju unt var, fu no vild han drel en krom, da han fonam, han kund. Å do sku ha sitt te

spel! Så va dær en mand, dæ før en fåle lång snak åm, te han vild kyr te Amerika mæ tov svånner, å så vild han bied i England å po e norvejst hjørn a Skotland, fu dær tov han altir end te hans gue ven Jørren Krestoffersen; men i Amerika vild han besøg Kræn Kræn å ha en skip katøfler mæ sæ hjem, dær ett va syg. Ajs Pesen i Långvæjstegor, ham vil di drel mæ, te den gammel dejn ku kyvl ham øver e lå. Han vild ett val trov 'ed; men han var ilival rej, te e dejn han skuld føssøg 'ed. Så skuld han ha smej åm e vojnsdå å vild ha å vedd, hvidtids han skuld kom. "To do ka ju kom, når e sul kommer", så e sme. "E sul! ja såmti kommer e sul, å såmti kommer en ett", så Ajs.

Nodeda! Da folk va færre mæ dæhær ponsdrekken, så fæk di mælmad. Å dæ va da bodde fesk a ragn (e lævnenger å ald di manne stig fræ e hyv moldti). Hvem dæ no ijen vild ha nu manne dram, ku fo 'em, men to jen ku jo osse blyv fri, vild en ek hå 'em, Si no var e klok da dromst te å blyv mejdå såval, å e dans tov så ve ijen, ja to hvans! to den haj ju snår alle væt hør op udden en stakked stånj å e gång. Hør ekkons no, falel! no va dæ ju nur å e hvodder, dæ bløv nøj tång, å dæ var endda osse jen svin, dæ slet ett ku styr si hue, å te sist mot han ud å spi, men de va da osse den jennest ve hil e brøllop, dæ fæk mir, end han ku styr. Di fæk ham i en seng, te folk sku hjem, å da han kam op, bløv han ju drelt en bette krom (ett så fale møy enda) mæ, te han kam op slitidavs.

Da de bløv hen aj mud avten, kam al e bovr end i e stustov ijen, å dæ bløv sot po te ajndåojn. Si no sku e brojepar ju væ di vegtigst gofubovrfolk. No fæk folk sødsop, fesk, stieg å kåg - ja di fæk ju da rismjelsgrød far e kåg; å no bløv dæ hværken løst te helle fræ bovr. Da e gjæster haj åædt å takked fu mad, så bløv di tri å e bovr tan ud, den støst bløv ståen, å så begynd e dans ijen; men ve e bovr i e stustov, å i e davlstov å bettestov bløv dæ skjænked pons; å da e klok bløv en otte-ni, kam e kafe, å så ku folk ju si, te nok var ed po ti, te di skuld te'n åaste hjem. Så ga di e speldmænd spelmandspæng (ve en pas tri mark hvædem); drak nøj kafe, let he møy lissom di ga hat, å så begynd di å ta hjem. Fu hvæ vuvn, dæ kyr, blæst e spelmand en støk udden e dar, lissom da di kam. Da e klok bløv ølle-tøl, var e bojlfolk tån aste hvæjen, å så haj e føstbojl (helle frambojl) end.

Ættebojl.

Søndå fuemejdå kam e bemand ijen å ba te ættebojl, å så sku vi ju rele endda te 'en ijen å begynd, dæ som vi slap. Si da e klok no bløv en femme-sejs, begynd folk å kom, å da en bløv henvæ halott, va di kommen hvæjen. Så bløv folk da stelt an' rojn åm e bovr lissom te e frambojl; men e brojefolk, dær åm e frejdå va bløvn spesked sammel, di sku da gyr opvartneng, to de fustå se.

Nodeda. Så da di ennele va bløven bost, - krodden va di relenak a fo te ed, - så kam e fad mæ di hær sød sop, som folk begynd a hov i sæ å, fu di va ju møy sulten, å så va di hværken præten helle nueden. No, e bygsop va val sajt gue nåk, men æ ær no et svår hægen ætte dihær varmt sirp, a dæfur od æ ett svå manne å'em. Sin fæk vi nur stomper dø tosk å så en hjoever ænner å høn's å kok å sturhøn's, å æ trover dæ da bodde

en gasi å en drågi å en ploddekok mæ, så gal, - å di va da osse dø, fu di va stjejt; - å sa va ed ju da helles åmentrent lissom te e føstbojl.

Da folk haj åædt å takked fu mad å dæ va tan å e bovr, så kam sætt Mosebog fram (den kalles helles osse Holmblads katekismus, fajns salmbog heller e bog mæ di sejs a trøje blå i). No gik ed da løs mæ en spellen kvot. Nur spelt åm nødder, ajr om æbler, å de va da mjest e kvendfolk, ajr spelt brus helle kasino åm engen værdens teng. Men di fljest spelt helles åm di ræn skjellinger, men den skammele Kræn Volsen, han vild ett gi folk pæng - å spel åm, dem sku di siel ha mæ se. - Si så va dær da osse en hjoever a di ong, dæ lje jt helle gjov nøj raller a jen heller ajn slav, å di skrannied å gjov en fåle mirakkell.

Da de bløv hen ve en jennetov, så kam e kafe å hvans dæ no dær høt te, dæ vandtes engen teng. Så bløv dæ drokken å sjongen a hvem dæ ku sjong, å sin tov e kvotspel - helle hvans folk no slov e ti hen mæ - ve ijen. Men tov-stånj ætter bløv dær ædt melmad: smør å brø å vust å kyd å pøls å sødd kyd å kromegkager å kovrenger å sânter nøjj gue eddels. Brændvin bløv dæ da skjænked - ja æ trover i baljevis. Da no e mælmad var ædt, å di haj drokken kafe ijen, så så folk "foval å manne tak", å så va de fobi.

Æ ka relenåk ett hov, åm æ ha fotold dæ, falel, te e brojepar haj "gon ong folk te kjerk" åm e søndå fuemejdå, helles ved do 'ed da no! Di kam regtig stovt kyren i Kræjstens ny fjeddervuvn, svenged op fur e stæt, å e kusk slov en stur skrald mæ si pesk.

Valkomst.

Ja to no fæk folk rov en stød te å hvil ud i, fu no skuld e brojefolk ju fløt te dje ny hjemmen; de var hen i den ajn end å e sovn, dær haj Kræn Volsen kjøvt en fem tønnes gor å gien hans dætter. - Da så dæ va gon en femmesejs dav, å di ong folk va kommen te rov, så skuld dæ ju væ "valkomst". De va no åm e ludå, te dehær bågend å e brollop sku vær. Folk bløv ju bøjen en pa dav farensti. Te e frambojl å e ættebojl va de ju e slejt å så en hiel hjoever å e sovnfolk, dæ va bøjen - ja, ja, to de fostå se. Te e ættebojl va dæ ju ett næ så manne som te e sturbojl. Men no te e valkomstbojl, da var ed ju di næjst slejtnenger, men helles mjest å e grajlefolk dærhen, hva di ong folk sku bov. - Si kons no! Te e ættebojl va dæ no engen spelmand, som do val hår fonommen, men hær va bodde Ajs Krestjan å hans søn mødt, helles haj dær snår væt mån åm e bojl, å di tov imued folk bodde mæ klanett å huen. Di blæst å truttet fu hvær vuvn, dæ kam; å e pigbar (dæ skuld ju no mød mjest ong folk, dæ ku dans) - di ku napnåk hold dje fædder stel, så di va færre ve å trej hinån op epo e kal å e bien, såsnår di høtt e fjol å so Ajs Krestjan.

Nodedå! Så bløv folk ju tån imud mæ edels å drekkels lissom no skik er, å som æ hår fotold dæ, så de ær dær ett nøj å hjadder åm. Hær ski ekkengång så møy skå ve hiele bojl, som da Niels Krestjan. De vældt ve Højberrele, fo da rævn e tobak åm en kardus.

Ve dæhær valkomstbojl sodd dæ nu pigger å drak kafe, å di sodd å grent å gjov se te'en, men så fæk jen a dem en knald sokker i den gal hals, å så haj hon hotte nær kvælst. Så slavnest dje grennen noj krom; men de vår ekså-læng, far e stronni va val øvvestajn, så bløv di lisså kålhøgen, som di var farensti, å de var hiel spel å hør o dje hjadder å pjadder å dje prat.

De bløv da då å avten ijen, ennen folk tov hjem, å så var ed føst, te e bojl va. fobi tegavns.

No! no ska æ val ha tak, fode, te æ h r fotold d 
d h r? Ku æ ha fot hibsed m  e vis   fot hold i'en, så
skuld do ha fot den må, men de slov ett te. Foval.

S. Kr. Overgaard.

(Kilde: Historisk  rbog for Thisted amt 1946, side 376-387)